

УНИВЕРСИТЕТ „ПРОФ. Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ“-БУРГАС

УТВЪРЖДАВАМ

РЕКТОР

/доц. д-р М. Миткова/

ПРОГРАМА

ЗА
ПИСМЕН ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ

ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
ЗА СПЕЦИАЛНОСТИТЕ „БЪЛГАРСКА ФИЛОЛОГИЯ“ И
„ПЕДАГОГИКА НА ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И
ИСТОРИЯ“, ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН
„БАКАЛАВЪР“, РЕДОВНО ОБУЧЕНИЕ

Писмен държавен изпит по български език и литература полагат всички студенти от специалност „Българска филология“ и „Педагогика на обучението по български език и история“, образователно-квалификационна степен „бакалавър“, редовно обучение.

Предлага се по една тема по български език и една по литература, а студентите правят своя избор според интересите и предпочитанията си. Времетраенето на писмения изпит е четири часа.

Темите се формулират въз основа на посочения в програмата материал.

**Критериите за оценяване на писмените работи по български език са на разположение на студентите в езиковедската секция на катедра „Български език и литература“, каб. 118.*

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

1. Българският език като славянски и балкански език. Основни прояви на аналитизма в съвременния български език.
2. Българският книжовен език като национален език. Отношение между книжовния език и диалектите.
3. Фонема. Позиция и видове варианти на фонемата. Опозиция и корелация.
4. Ударение. Същност и видове.
5. Интонация. Видове интонационни контури.
6. Съвременни звукови закони.
7. Исторически звукови закони и тяхното отражение в съвременния български език.
8. Правописни принципи и правоговорни норми.
9. Думата като основна единица на езика.
10. Семантична характеристика на думата. Лексикално и граматично значение на думата. Основни типове лексикални значения. Преносни значения на думата. Полисемия на думата.

11. Лексикално-семантични отношения между думите. Омоними. Синоними. Антоними. Пароними.
12. Лексиката откъм активна и пасивна употреба. Активен и пасивен състав на лексиката. Остарели думи. Неологизми.
13. Лексиката откъм сфера на употреба. Общонародна лексика. Диалектна лексика. Специална лексика. Жаргонна и арготична лексика.
14. Речниковият състав откъм произход. Домашни и чужди думи.
15. Стилистично разслоение на лексиката.
16. Фразеологична единица. Същност и признаци.
17. Лексикографията-отражение на българското словно богатство.
18. Граматика. Видове граматика. Дялове на граматиката – морфология и синтаксис. Морфологията като дял на граматиката.
19. Основни понятия в морфологията: план на съдържание и план на изразяване, морфема, видове морфемни, основа, видове основи, форматив, словоформа, видове словоформи, парадигма, граматично значение, граматична категория, морфологична категория, грамема, двучленни и многочленни морфологични категории, морфологични опозиции – привативни, еквиполентни и йерархични, лексикално-граматична категория, лексико-граматични (лексико-морфологични) разреци, формални класове, части на речта.
20. Характерни особености на морфологичната система на съвременния български език – прояви на аналитизъм и на синтетизъм, граматикализация на нови значения, други особености.
21. Дефиниране и лексикално-граматична характеристика на частите на речта: съществително име, прилагателно име, числително име, местоимение, глагол (вкл. нелични глаголни форми), наречие, съюз, предлог, частица, междуметие.
22. Общи морфологични категории – число, род.
23. Глаголни морфологични категории – лице, време (минало, бъдеще и сегашно), вид на действието (резултативност ~нерезултативност), таксис (относителност ~ неотносителност), наклонение (изявително, повелително, условно и умозаклучително), вид на изказването (преизказност ~ непреизказност), залог (деятелен и страдателен), статус (утвърдителен и отрицателен).
24. Именни морфологични категории – положение (определеност ~ неопределеност), степенуване, падеж.
25. Лексикално-граматични категории – вид на глагола, род на съществителните имена, лице на личните и притежателните местоимения, падеж на личните местоимения, число на личните и притежателните местоимения.
26. Словосъчетание – същност и видове. Видове синтактично свързване в подчинителните словосъчетания. Видове подчинителни словосъчетания според категориалната принадлежност на главната част.
27. Изречение. Основни признаци на изречението.
28. Просто изречение – същност и типология (видове прости изречения според комуникативната си функция, според изразяваното отношението към действителността, според начина на изразяване на предикативността; видове едносъставни изречения – именни и глаголни; елиптични изречения).

29. Строеж на двусъставното изречение. Главни части – подлог и сказуемо (видове). Второстепенни части – видове.
30. Усложнено просто изречение – повторени части на изречението, еднородни части на изречението, обособени части на изречението, вметнати думи и изрази.
31. Сложно изречение – същност и типология (сложно съчинено изречение (видове); сложно съставно изречение (видове подчинени изречения); сложно съставно изречение с повече подчинени; сложно смесено изречение).
32. Функционална стилистика. Функционална диференциация на българския книжовен език.
33. Лингвостилистика (фоностилистика, лексикална стилистика, морфостилистика, синтактична стилистика).

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА ПО ФОНЕТИКА

1. Б о я д ж и е в, Т. Типология на книжовните изговорни варианти. – сп. “Българска реч”, 1997, кн. 3-4, 5-9.
2. Б о я д ж и е в, Т. Фонетика Т.1. Граматика на съвременния български книжовен език. Граматика на съвременния български книжовен език. Т.1, Фонетика. С., 1982.
3. Б о я д ж и е в, Т., И в. К у ц а р о в, Й. П е н ч е в. Съвременен български език. Фонетика. Лексикология. Словообразуване. Морфология. Синтаксис. Учебник за студенти от филологическите факултети и педагогическите институти. Под ред. на Т. Бояджиев. С., ИК “П. Берон”, 1998, 655 с.
4. В ъ т о в, В. Фонетика и фонология на българския език. УИ “Св. Кирил и Методий”, Велико Търново, 2002.
5. М у р д а р о в, Вл., П. К о с т а д и н о в а. Национален стандарт за транслитериране на български кирилски собствени имена с латински букви. сп. “Български език”, 2005, кн.4.
6. П а ш о в, П. Българска граматика. Изд. къща “Хермес”, С., 2004, с. 7-51.
7. Р а д е в а, В. За изговора на някои глаголни форми. сп. “Българска реч”, 1999, кн.2-3,
8. С т о й к о в, Ст. Към фонетиката на българския книжовен език (Правопис и изговор на глаголните окончания за 1 л. ед. ч. и 3 л. мн., сегашно време). сп. “Българска реч”, 1999, кн.2-3, 9-45.
9. С т о я н о в, С т. Граматика на българския книжовен език. Фонетика и морфология. Велико Търново, изд. “Абагар”, 1999, 600 с.
10. Т и л к о в, Д., Т. Б о я д ж и е в. Българска фонетика. изд. “Наука и изкуство”, С., 1977.
11. Ц а н к о в, К. Помагало по българска фонетика. изд. “Фабер”, 1998.

Речници

1. Нов правописен речник на българския език. БАН, 2002.
2. Официален правописен речник на българския език. БАН, изд. Просвета, София 2013.

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА ПО ЛЕКСИКОЛОГИЯ

1. Б л а г о е в а, Д. За някои неправилни или ненужни калки в компютърната терминология. сп. "Български език", 2005, кн. 1.
2. Б л а г о е в а, Д. За някои нови интерсемантизми в славянските езици. – В: Юбилеен славистичен сборник. Сборник с доклади от Международната славистична конференция по повод десетгодишния юбилей на специалност Славянска филология в Югозападния университет „Неофит Рилски“ Благоевград 03.-05.12.2004. Благоевград, Университетско издателство, 2005, с.108-115.
3. Б л а г о е в а, Д. Нова глаголна лексика в българския език. – В кн.: В търсене на смисъла и инварианта. Сборник в чест на проф. Дина С. Станишева. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2008, с. 79-90.
4. Б о я д ж и е в, Т. Българска лексикология. С., 1986; 2007.
5. Б о я д ж и е в, Т. Динамични процеси в лексикалния състав на българския език.-В: Българистични студии. С., 1995, 7-17.
6. В и д е н о в, М. Езикът и общественото мнение. Акад. изд. "М. Дринов", С., 1997.
7. В и д е н о в, М. Какво става с вестникарския език? В кн.: Езикът на тоталитарното и посттоталитарното общество. С., 1996.
8. Г е о р г и е в, Ст., Р. Р у с и н о в. Учебник по лексикология на българския език. С., 1979.
9. Г р и г о р о в а, Б. Наблюдения върху възприемането на чуждите думи. сп. "Български език", 2001/2002, кн. 2, 99-101.
10. З и д а р о в а, В. Лексикология на съвременния български език. изд. "Контекст", 2008.
11. Изследвания по фразеология, лексикология и лексикография. В памет на проф. д-р К. Анкова-Ничева, Ред. колегия: Ст. Калдиева-Захаријева, Л. Крумова-Цветкова, изд. "Проф. М. Дринов", БАН, 2008.
12. К р у м о в а-Ц в е т к о в а, Л., Б л а г о е в а, Д., К о л к о в с к а, С., П е р н и ш к а, Е., Б о ж и л о в а, М. Българска лексикология. Институт за български език, БАН, Акад. изд. "Марин Дринов", София, 2013.
13. К р ъ с т е в а, Б. Към употребата на турските думи. сп. "Българска реч", 1999, кн.2-3, с.45-49.
14. К ю в л и е в а, В. Българското речниково дело през Възраждането. Изд. "Проф. М. Дринов", 1997, 337 с.
15. Л и л о в а, М. Електронният речник – нови възможности при лексикографското описание на семантичните неологизми. сп. "Български език", 2009, кн.1.
16. Н и к о л о в а, Н. Терминообразуване чрез калкиране през Възраждането (върху материал от медицинската литература). сп. "Български език", 1992, кн.2.
17. Н и к о л о в а, Ц. Англицизми, грубиянизми, жаргонизми и още –изми в столичната разговорна реч и преса- оригиналничене, стил, норма? В кн.: Проблеми на разговорната реч, Велико Търново, 1995.
18. Н и ц о л о в а, Р. Основни тенденции в развитието на българския печат след 1989 г. В кн.: Медиите и езикът. С., 1999.
19. Н и ч е в а, К. Наблюдения върху лексико-фразеологичния фонд на българския език след промените у нас. сп. "Език и литература", 1995, бр. 5-6.
20. П а р з у л о в а, М. Влиянието на промените в посттоталитарното общество върху българския език. изд. "Знак '94", Велико Търново, 1997.
21. П а р з у л о в а, М. Семантичните омоними в българския език. Унив. изд. "Климент Охридски", изд. "Димант", С.-Б., 2001.
22. П а р з у л о в а, М. Неологизмите в съвременния български език, изд. "Димант", Бургас, 2002.

23. П о п о в а, А. Западноевропейските заемки в българския език. – В: Българското словно богатство. С., 1982.
24. Р а д е в а, В. Лексикалното богатство на българските говори. С., 1982, 88 с.
25. Р и д е л, С. Неологизмите в езика на българския периодичен печат. сп. “Български език”, 1995, кн. 4, 297-312.
26. С в е т ъ т н а р е ч н и к а. С в е т ъ т в р е ч н и к а. Юбилеен сборник, посветен на 70-годишнината на чл. кор. дфн Е. Пернишка. Ред. колегия: Л. Крумова-Цветкова, М. Чоролеева. Съставители: Д. Благоева, С. Колковска, ВТ, ИК ‘Знак’94’, 2006, 324 стр.
27. С т а н к о в, В. За “реабилитирането” на някои думи в нашия език. сп. “Български език”, 1990, кн. 5.
28. С т о я н о в, К р. Обществените промени (1989-1996) и вестникарският език. С., 1999.

Речници

1. Български етимологичен речник, БАН, т.1-т.6, 1971-2002.
2. Български тълковен речник. Л. Андрейчин, Л. Георгиев, Ст. Илчев, Н. Костов, Ив. Леков, Ст. Стойков, Цв. Тодоров, С., 1955.
3. Речник на антонимите в българския език. Съставители: Е. Пернишка, С. Василева. Изд. къща “Петър Берон” С., 1997.
4. Речник на близкозвучащите думи (пароними) в българския език. Съставител: Ст. Василева, С., 1988.
5. Речник на българский язык с тълкуване речите на български и руски. Н. Геров, 1895-1904.
6. Речник на българския език, т.1-13, БАН, 1977-
7. Речник на личните на фамилните имена у българите. Съставител: Ст. Илчев, С., 1986.
8. Речник на редки, остарели и диалектни думи в литература ни от XIX и XX век. Съставители: Ст. Илчев, А. Иванова, А. Димова, М. Павлова. Изд. къща “Емас”, С., 1998.
9. Речник на новите думи и значения в българския език. Съставители: Е. Пернишка, Д. Благоева, С. Колковска. С., 2003.
10. Речник на съвременния български книжовен език, т.1-3, БАН, София, 1955-1958.
11. Речник на чуждите думи в българския език. Ал. Милев, Б. Николов, Й. Братков. Допълнено и основно преработено от Е. Пернишка. С., 2000.
12. Синонимен речник на българския език. Съставител: Е. Пернишка изд. къща “Хермес”, 2003.
13. Фразеологичен речник на българския език. Съставител: К. Ничева, т.1-2, С., 1974-1975.

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА ПО МОРФОЛОГИЯ

1. А н д р е й ч и н Л. 1944: Основна българска граматика. София.
2. А н д р е й ч и н Л., М. И в а н о в, К. П о п о в 1953: Съвременен български език. Учебник за учителските институти. Ч. I. София.
3. А н д р е й ч и н Л., М. И в а н о в, К. П о п о в 1957: Съвременен български език за I и II курс на учителските институти. Ч. II. София.
4. А н д р е й ч и н Л., Н. К о с т о в, Е. Н и к о л о в 1972: Български език за институтите за начални учители. София.
5. А н д р е й ч и н Л., К. П о п о в, Ст. С т о я н о в 1977: Граматика на българския език. София.
6. Б о я д ж и е в Т., Ив. К у ц а р о в, Й. П е н ч е в 1998: Съвременен български език. София.

7. Георгиев Ст. 1983: Морфология на съвременния български език (неизменяеми думи). София.
8. Георгиев Ст. 1991: Българска морфология. В.Търново.
9. Граматика 1983: Граматика на съвременния български език. Т. II. Морфология. София (БАН).
10. Кръстев Б. 1990: Граматика на комуникацията. София.
11. Куцаров Ив. 1985: Очерк по функционално-семантична граматика на българския език. Пловдив (II изд. 1989).
12. Куцаров Ив. 1997: Лекции по българска морфология. Пловдив.
13. Куцаров Ив. 2007: Теоретична граматика на българския език. Морфология. Пловдив.
14. Маслов Ю. С. 1981: Грамматика болгарского языка. Москва. Превод: Граматика на българския език. София, 1982.
15. Пашов П. 1989: Практическа българска граматика. София.
16. Пашов П. 1994: Практическа българска граматика. София (II допълнено издание).
17. Попов Д. 1941: Българска граматика. София.
18. Стоянов Ст. 1964: Граматика на българския книжовен език. София.
19. Куцаров Ив. 1993: Проблеми на българската морфология. Пловдив.
20. Пашов П. 1978: Помагало по българска морфология. Имена. София.
21. Пашов П., Р. Ницолова 1976: Помагало по българска морфология. Глагол. София.
22. Първев Хр. 1975: Очерк по история на българската граматика. София.
23. Първев Хр 1987: Създатели и творци на българското езикознание. София.

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА ПО СИНТАКСИС

1. Бояджиев, Т., Ив. Куцаров, Й. Пенчев. Съвременен български език. Фонетика. Лексикология. Словообразуване. Морфология. Синтаксис. София, 1999.
2. Бъркалова, П. Българският синтаксис – познат и непознат. Пловдив, 1997.
3. Влахова, Р. Практическа граматика. Български език. София, 2009.
4. Граматикана съвременния български книжовен език. Т. III. Синтаксис. София (БАН), 1983.
5. Влахова, Р. Практическа граматика. Български език. София, 2009.
6. Коева, Св. Синтаксис и пунктуация. Пловдив, 1999.
7. Ницолова, Р. Прагматичен аспект на изречението в българския книжовен език. София, 1984.
8. Пашов, П. Българска граматика. СофияХермес, 2005.
9. Пенчев, Й. Съвременен български език. Синтаксис. Пловдив, 1998.
10. Петрова, Г. Съвременен български език. Синтаксис (Базов теоретичен минимум и упражнения), Бургас: У-т „Проф. д-р А. Златаров“, 2016.
11. Попов, К. Съвременен български език. Синтаксис. София, 1979.
12. Помагало по български синтаксис. – съст. К. Попов, София, 1979.
13. Помагало по синтаксис. – съст. Ст. Брезински, София, 1988.
14. Помагало по синтаксис. Съвременни лингвистични теории. – съст. Св. Коева, Пловдив, 2001.
15. Помагало по синтаксис. Аргументна структура. Проблеми на простото и сложното изречение. – съст. Св. Коева, София, СЕМА РШ, 2004.
16. Радева, П. Записки по синтаксис на съвременния български книжовен език (Сложно изречение). Велико Търново, 2002.
17. Радева, П. Записки по синтаксис на съвременния български книжовен език (Словосъчетание и просто изречение). Велико Търново, 2009.
18. Тишева, Й. Модели за интерпретация на сложното изречение в българския език. София, 2000.

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА ПО СТИЛИСТИКА

1. Б о я д ж и е в, Т. Българска лексикология. София, 2002.
2. Б р е з и н с к и, Ст. Синтаксис и стилистика. София, 1994.
3. В а т е в а, В. Функционална стилистика (със задачи и текстове за упражнения). Бургас, 2010.
4. В е л е в а, М. През огледалото на стила. Стилистична интерпретация на художествения текст. София, 2000.
5. Й о с и ф о в а, Р., М. Илиева, Стилистика. В. Търново, 1999.
6. М а р о в с к а, В. Стилистика на българския език. Пловдив, 1998.
7. П о п о в, К., В. П о п о в а, Въпроси на езиковата стилистика. София, 1975.
8. П о п о в, Д. Стилистика. Шумен, 2001.
9. Р у с и н о в, Р. Практическа стилистика (просто изречение). София, 1972.
10. С т а н е в а, Хр. Стилистика на българския книжовен език. В. Търново:Абагар, 2001.
11. Т о д о р о в а, Б. Стилистика на българския език. Благоевград: Унив. Изд. „Неофит Рилски”, 2014.
12. Ч и з м а р о в, Д. Стилистика на българския език. София, 1982.
13. Я н а к и е в, М. Записки по стилистика на българския език. София, 1964.

Програмата е приета с Протокол № 6 от 13 февруари 2017 г.

Р-л катедра „Български език и литература“
/проф. д-р М. Парзулова/